

Basisinkomen: ideaal of nachtmerrie

Het basisinkomen zorgt voor discussie tussen voor- en tegenstanders. Is het een afkoopregeling of een regeling die zorgt voor voldoende inkomen? Welke varianten zijn er en hoe wordt er binnen Groenlinks over gedacht?

Anita Broekhuizen

Bij een basisinkomen krijgt iedereen maandelijks een bedrag dat voldoende is om sober van te leven, zonder dat daar een verplichting tegenover staat. Dit wordt ook wel het *onvoorwaardelijk basisinkomen* genoemd.

Er zijn ook varianten zoals een *gedeeltelijk basisinkomen* voor een groep mensen in de bijstand. Voor deze groep kan dan wel het basisinkomen onvoorwaardelijk gegeven worden, wat inhoudt dat ze niet meer gecontroleerd worden op eventueel extra inkomsten. Journalist en historicus Rutger Bregman, die wel geksterend *minister van het basisinkomen* wordt genoemd, geeft in zijn boek 'Gratis geld voor iedereen'. En nog vijf grote ideeën die de wereld kunnen veranderen', enkele historische voorbeelden van het basisinkomen. Een ander voorbeeld is de bekende Engelse filosoof Thomas More, die in 1516 in zijn boek 'Utopia' al het idee van een basisinkomen opperde. In 1795 was er in Engeland een initiatief om de armenzorg radicaal te veranderen in een basisinkomen. In 1969 wilde de Amerikaanse president Richard Nixon in de Verenigde Staten een basisinkomen voor arme gezinnen introduceren, maar hij kwam daar op terug. Bram van Ojik schreef in 1981 al

het boek: 'Basisinkomen: van veenbrand naar gidsland'. *Het basisinkomen voor iedereen* is een radicaal idee. Globalisering en de technische vooruitgang vragen om veranderingen. Een bezwaar dat vaak genoemd wordt in het kader van het basisinkomen, is dat door digitalisering en robotisering de werkloosheid zal toenemen. Ook de stijging van het aantal ZZP'ers die met een minimuminkomen aan het werk zijn, vraagt om anders tegen werk aan te kijken. In de huidige participatiesamenleving is er veel vraag naar eigen kracht van de mensen. Van de burgers wordt steeds meer verwacht dat ze vanuit eigen netwerk weer aan de slag gaan. Maar een tweedeling in de samenleving dreigt voor mensen die niet zelf aan de slag kunnen en voor mensen die door allerlei redenen er niet in slagen voldoende werk en inkomen te vinden.

Tweedeling

Bijzonder is dat zowel voor- als tegenstanders van het basisinkomen zeggen dat zij tweedeling tegengaan. De tegenstanders zien het basisinkomen als een afkoopregeling voor mensen die onvoldoende gelegenheid te hebben te participeren. Het basisinkomen zal andere maatregelen tegen armoede stopzetten en dus tweedeling stimuleren. Diegene die voor een basisinkomen zijn, zien het juist als een regeling die zorgt dat iedereen voldoende inkomen krijgt. Door het basisinkomen kunnen mensen met een uitkering parttime gaan werken, waardoor zij niet meer gekort worden op hun uitkering. Dit zorgt voor een eerlijke verdeling van de belastinggelden. Binnen Groenlinks zijn ook voor- en tegenstanders. Een enthousiaste voorstander is oud-Europarlementariër

Alexander de Roo. Hij is oprichter van het Basic Income European Network. Hij ziet een aantal voordelen van een basisinkomen (zie kader). Een basisinkomen maakt het mogelijk om een ontspannen samenleving te bereiken met meer keuzevrijheid voor iedereen, stellen de voorstanders. Het basisinkomen is een onvoorwaardelijk geldbedrag voor alle inwoners van Nederland; het is een aanvulling of vervorming van het huidige systeem van sociale zekerheid. Uitkeringen die hoger zijn dan het basisinkomen zoals die voor invaliditeit, huurtoeslag en WW-uitkeringen blijven bestaan, om het gat vanaf het basisinkomen aan te vullen.

Bezwaren

In een advies van de Groenlinks werkgroep economie staan meer bezwaren op het plan van een basisinkomen. Een groot bezwaar zijn de kosten, die jaarlijks rond de 170 miljard euro geschat. Een nog groter bezwaar is het onvoorwaardelijk weggeven van gratis geld.

Ben Ligteringen is secretaris van de werkgroep en noemt in het Financieel Dagblad andere alternatieven. In zijn artikel stelt hij dat de samenleving wordt gevormd door ons arbeidsbestel. Dit geeft onze waarde en normen en regelt onze afhankelijkheid aan elkaar. Dat er door de netwerkmaatschappij steeds meer mensen als 'irrelevant' worden beschouwd, mogen we niet accepteren, meent Ligteringen. Hij pleit voor permanente scholing en een basisbaan voor werklozen. Het gaat om het creëren van maatschappelijk nuttig basiswerk voor werk dat niet door de markt wordt of kan worden opgepakt. Hiervoor wordt een minimumloon betaald. Door een

basisloon heb je meer zekerheid dan dat het maatschappelijk werk anders door vrijwilligers met basisinkomen zou worden gedaan. In verschillende gemeente beginnen dit jaar experimenten met een basisinkomen. Tilburg en Wageningen gaan een gedeeltelijk basisinkomen regelen voor mensen in de bijstand. In Utrecht begint in 2017 eenzelfde experiment. Heleen de Boer, fractievoorzitter van GroenLinks in Utrecht, is blij met het experiment. 'Het mooie aan een experiment met een onvoorwaardelijke bijstand is, is dat de bijstand nu juist het voorbeeld is van de manier waarop onze overspannen samenleving omgaat met mensen: de bijstand is een gunst geworden, waar bijstandsgerechtigden op hun blote knieën voor moeten danken. In plaats van dat het een basisrecht is en de basis die een beschaafd land biedt aan mensen totdat ze weer in het eigen levenson-

derhoud kunnen voorzien. Het ergste is: het idee dat mensen geprikkeld en gestraft moeten worden om aan het werk te komen, werkt helemaal niet. Voor wie niet gevoelig is voor het sociale verhaal, volgens ons is het bieden van een inkomen op het bestaansminimum zonder verdere voorwaarden de meest kostenefficiënte en effectieve manier om mensen in armoede te helpen.' Het *gedeeltelijk onvoorwaardelijk basisinkomen* voor mensen in de bijstand is nog wel te overzien maar het is nog een hele stap naar onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen. Gaan mensen nog wel marginaal werk doen als ze toch al inkomen ontvangen? Uit onderzoek blijkt dat vooral vrouwen met kleine kinderen stoppen met werken. Is dat een goede ontwikkeling? Hoe zit het met de steun van de werkende mensen die meer belasting moeten gaan betalen. Zullen ze het

belastingstelsel nog steunen als ze meer moeten betalen? Hoe zit het met de rechtvaardigheid van *werken voor je geld*? Gratis geld voor iemand die alleen op de bank zit, is dat rechtvaardig? Aan de andere kant; is het rechtvaardig zoals nu omgegaan wordt met mensen in de bijstand en in de WW? Allemaal vragen waarmee je te maken krijgt bij het invoeren van een basisinkomen.

Transitie

We zitten in een transitieperiode en de vraag is waar we naar toe willen. Het basisinkomen geeft genoeg stof om goed na te denken wat we er mee willen. Is het een goede ontwikkeling die veel mensen vooruit zal helpen en zal het die dreigende stijging van ongelijkheid stoppen? De tijd zal leren hoe we onze keuzes gaan maken. Groenlinks is er nog niet over uit welke richting het wordt.

Inkomen voor iedereen biedt voor- en nadelen

Oud-Europarlementariër Alexander de Roo schetst zeven voordelen van het basisinkomen:

1. De armoedeval verdwijnt. Mensen op bijstandsniveau betalen nu soms over hun inkomen tachtig of negentig procent belasting. Als zij gaan werken houden zij er nu niets aan over, straks met een basisinkomen wel.
2. Meer ruimte om je eigen leven naar eigen inzicht en kwaliteiten in te richten
3. Meer mogelijkheden om parttime te gaan werken
4. Meer mogelijkheden om (betaald) werk te vinden of te creëren dat bij je past
5. Afname van werkdruk
6. Minder afhankelijk van werkgevers, betaald werk wordt een keuze, geen plicht
7. Minder druk om je baan te verliezen of om niet aan het werk te komen

Zowel voor- als tegenstanders van het basisinkomen zeggen dat zij tweedeling tegengaan

foto: Thomas Pics via Flickr Creative Commons